

Nr 128

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet m. m.; given Stockholms slott den 21 april 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF ADOLF

Krister Wickman

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt beslut på extra bolagsstämma den 19 april 1967 skall Törefors aktiebolag träda i likvidation. Detta medför att bolagets verksamhet kommer att avvecklas. I propositionen föreslås riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att medge ändrad användning av statens lån till bolaget och att helt eller delvis efterge fordran som tillkommer staten på grund av sådant lån.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 21 april 1967.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, EDENMAN, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, WICKMAN.

Statsrådet Wickman anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet, m. m.*, och anför.

Törefors aktiebolag var ursprungligen i privat ägo och drev då sågverksrörelse och tillverkning av wallboard. Sedan bolaget av ekonomiska skäl nödgats varsla om att lägga ner sin verksamhet, tillkallades i maj 1953 den s. k. Töreutredningen, som fick i uppdrag att utreda frågan om åtgärder för att lösa sysselsättningsproblemen i samband med driftsnedläggelsen. På utredningens förslag beslöts år 1954, att aktierna i bolaget skulle förvärfvas av Aktiebolaget Statens Skogsindustrier (ASSI). Detta bolag fortsatte att driva sågverket men måste år 1961 lägga ner driften på grund av att tillgången på sågtimmer var otillräcklig. Före avvecklingen lade ASSI fram ett förslag, enligt vilket Töreforsbolaget skulle ta upp tillverkning av mineralullplattor. Förslaget anmäldes för 1961 års riksdag (prop. 1961: 81). I enlighet med riksdagens beslut (SU 92, rskr 260) tillfördes bolaget 3,5 milj. kr. som ränte- och amorteringsfritt lån för investeringar samt 300 000 kr. som bidrag till försökstillverkning. I samband härmed övertog staten aktierna i bolaget.

Produktionen av mineralullprodukter kom inte inom beräknad tid upp i avsedd omfattning. Kostnaderna för verksamheten kom också att väsentligt överstiga intäkterna. Sedan produktionsförhållandena vid Töreforsbolaget utretts av en särskilt tillkallad sakkunnig — produktsamarbetsutredningen — lades en ny plan för bolagets framtida verksamhet fram för 1965 års riksdag (prop. 1965: 83). Planen innebar i huvudsak, att bolagets tillverkningsprogram skulle läggas om och breddas samt att 2 milj. kr. av det lån bolaget år 1961 erhållit av staten skulle efterges för att undanröja ett hotande likvidationstvång. Riksdagen godkände (SU 82, rskr 218) planen och anvisade 4 milj. kr. till lån till bolaget, varav hälften för investe-

ringar och hälften som rörelsekapital. Härjämte anvisade riksdagen 4 milj. kr. för omedelbar avskrivning av lånet i statens räkenskaper.

1965 års riksdagsbeslut innefattade även bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om ekonomiskt samgående mellan Svenska skifferoljebolaget, Töreforsbolaget och ASSI:s dotterbolag Laxå bruks aktiebolag. Vissa åtgärder för samordning av bolagen har vidtagits. Aktierna i Laxåbolaget, som tillverkar lätta mineralullprodukter, har förvärvats av skifferoljebolaget. Aktierna i Töreforsbolaget ägs däremot fortfarande av staten. Styrelseordföranden och verkställande direktören i skifferoljebolaget har emellertid trätt in i Töreforsbolagets styrelse. Den sistnämnde är också verkställande direktör i Töreforsbolaget. Töreforsbolagets verksamhet bedrivs under medverkan av personal hos skifferoljebolaget. Sistnämnda bolag sköter bl. a. Töreforsbolagets bokföring. Laxåbolaget har hand om försäljningen av Töreforsbolagets produkter.

De i prop. 1965: 83 föreslagna och av riksdagen godkända åtgärderna för att ekonomiskt rekonstruera Töreforsbolaget har genomförts. I överensstämmelse med riksdagsbeslutet har en ny tillverkningslinje för lätta mineralullprodukter projekterats. Med hänsyn till den tekniska utvecklingen har det emellertid för att ett rimligt ekonomiskt utbyte skall kunna påräknas visat sig nödvändigt att ha en effektivare utrustning än den som hittills stått till Törefors- och Laxåbolagens förfogande. Ingående försök med utrustning av ny konstruktion har företagits. Något positivt resultat av dessa försök har emellertid inte erhållits. Vidare har marknaden för lätta mineralullprodukter från Töreforsbolaget ytterligare undersökts. Därvid har det visat sig, att den del av marknaden, inom vilken Töreforsbolaget kan åtnjuta en fraktfördel i förhållande till konkurrenterna, inte är tillräcklig. För att belysa Töreforsbolagets kostnadssituation har bolaget gjort en jämförelse med den mineralullproduktion, som bedrivits av Laxåbolaget. Denna produktion är dubbelt så stor som den vilken planerats för Töreforsbolaget. Dessutom har Laxåbolaget ett långt gynnsammare fraktläge. Likväl är Laxåbolaget för att dess verksamhet skall bli lönsam i hög grad beroende av att tillverkningskapaciteten utnyttjas helt. På grundval av förnyade undersökningar har Töreforsbolagets ledning kommit till den uppfattningen att en tillverkning av lätta mineralullprodukter i planerad skala inte kan bli lönsam. Något beslut att verkställa de i prop. 1965: 83 angivna investeringarna för en sådan produktion har därför inte fattats av bolaget.

Töreforsbolagets löpande tillverkning har rationaliserats. Härigenom har produktionskapaciteten ökat under de senaste tre åren. Även produkternas kvalitet har förbättrats. Trots detta har reklamationer förekommit och ett starkt köpmotstånd uppkommit på många håll. För att såvitt möjligt undvika reklamationer har försäljningsarbetet successivt inriktats på de användningsområden, där Töreforsprodukterna har störst utsikter att göra

sig gällande. Samtidigt har emellertid andra företag med större erfarenheter och resurser väsentligt förbättrat sina tunga mineralullprodukter och drivit en hård konkurrens, som drabbat Töreforsbolaget. Resultatet har blivit en avsevärd nedgång i försäljningen av Töreforsbolagets produkter. Då tillverkningen likväl av sysselsättningsskäl upprätthållits på en med hänsyn till avsättningsmöjligheterna hög nivå, har lagren av färdiga produkter ökat betydligt. F. n. beräknas sålunda dessa lager motsvara mellan ett halvt och ett års försäljning.

Av bolagets årsredovisning för år 1965 kan inhämtas, att rörelsen detta år efter normala avskrivningar gick med en förlust av ca 1,2 milj. kr. Genom att staten av sin fordran på bolaget efterskänkte ett belopp av 2 milj. kr. kunde bolaget bokföringsmässigt dels täcka denna förlust jämte en del av den från föregående år balanserade förlusten, dels göra en företagsekonomiskt motiverad extraordinär avskrivning av viss anläggningstillgång med ca 600 000 kr. Härefter kvarstod i balansräkningen för den 31 december 1965 en balanserad förlust av ca 243 000 kr.

Någon förbättring av bolagets ekonomiska resultat inträdde inte under år 1966. Då det fanns anledning anta, att bolaget kunde bli skyldigt att träda i likvidation, upprättades balansräkning samt vinst- och förlusträkning per den 5 november 1966. Dessa torde fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*. Bokslutet visade att bolagets förlust under den dittills tilländalupna delen av verksamhetsåret uppgått till drygt 700 000 kr. Vidare framgick att aktiekapitalet gått förlorat i sådan utsträckning, att likvidationsanledning förelåg enligt 142 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag. Sedan revisorerna yttrat sig över bokslutet prövades frågan om bolagets ställning vid extra bolagsstämma den 19 december 1966. Härvid beslöts, att åtgärder skulle vidtas för att undvika likvidation av bolaget. Den vid stämman framlagda likvidationsbalansräkningen har av bolaget i laga ordning lämnats för registrering hos patent- och registreringsverket.

Sedan det visat sig, att det inte varit möjligt att inom den tid som anges i 148 § andra stycket lagen om aktiebolag vidta åtgärder som varaktigt kunde förbättra bolagets ställning, beslöt extra bolagsstämma den 19 april 1967 att bolaget skulle träda i likvidation och valde likvidatorer. Samma dag underrättades företagsnämnden vid bolaget om beslutet.

Det lån på 4 milj. kr., som enligt beslut av 1965 års riksdag anvisades Töreforsbolaget, har i viss utsträckning tagits i anspråk för att täcka nödvändiga utgifter för att upprätthålla driften. Bolagets löpande inkomster har nämligen inte räckt till. Under tiden fram till juli 1965 tillsköt ASSI erforderliga driftmedel. Vid nämnda tidpunkt hade bolaget av denna anledning en skuld till ASSI på ca 700 000 kr. Denna skuld jämte ränta för viss tid har Töreforsbolaget sedermera betalat. Sedan därjämte de löpande driftutgifterna för tiden fram till utgången av mars 1967 blivit täckta, återstod vid sistnämnda tidpunkt av lånemedlen ca 2,3 milj. kr. Ytterligare belopp

av dessa medel kommer att behöva tas i anspråk så länge bolaget fortsätter driften.

Företaget har f. n. 47 anställda.

I början av år 1966 tillsatte bolaget en arbetsgrupp med uppgift att bedöma förslag rörande bolagets fortsatta verksamhet. I arbetsgruppen ingick representanter, utom för bolagsledningen, för länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och de kollektivavtalsanställda. Arbetsgruppen har i första hand granskat resultaten av vissa kontakter och undersökningar syftande till att finna nya sysselsättningsmöjligheter. Dessutom har den diskuterat såväl frågan om fortsatt drift med nuvarande produktionsinriktning som frågan om övergång till produktion av en lättare mineralullplatta. Enligt arbetsgruppen kan mineralullproduktionen med hänsyn till konkurrensbetingelserna inte lösa Töreforsbolagets problem och bör därför utgå ur diskussionen.

Ett omfattande arbete har lagts ned på att söka få en ny industri förlagd till Töre i stället för den förlustbringande mineralulltillverkningen. Bolagsledningen har i detta syfte tagit åtskilliga kontakter med företag i olika branscher. Ett enskilt konsultföretag har också anlåtats för ändamålet. Vissa uppslag har föranlett närmare utredningar. Härjämte har Norrbottens företagareförening ingående undersökt ett projekt rörande tillverkning av vägg-element. För detta projekt har statligt lokaliseringstöd sökts, men ansökan har, sedan den avstyrkts av arbetsmarknadsstyrelsen, lämnats utan bifall. De hittills gjorda ansträngningarna för att få en ny industri lokaliserad till Töre har inte lett till något positivt resultat.

En viss förbättring av sysselsättningsläget i Kalixregionen synes ha inträtt under det senaste året. Antalet arbetslösa, som år 1963 uppgick till i medeltal 221 personer och därefter steg till 275 personer år 1965, minskade år 1966 till i medeltal 201 personer. Årsmedeltalet sysselsatta i beredskapsarbeten har sedan år 1963 sjunkit från 239 personer till 167 personer år 1966. Samtidigt har möjligheterna till omskolning väsentligt ökats. Sålunda kunde år 1966 304 personer hänvisas till omskolning jämfört med 178 personer år 1965.

De arbetslösa utgjorde år 1966 ca 1 % av den totala befolkningen i Kalixregionen och ca 3 % av de förvärvsarbetande.

Föredraganden.

Från det staten i början av 1950-talet övertog Törefors aktiebolag, som då var privatägt och hade råkat i ekonomiska svårigheter, har ihärdiga försök gjorts för att vid bolaget driva en verksamhet, som skulle kunna bereda sysselsättningsmöjligheter för Töreborna.

Det beslut om likvidation av bolaget som nu fattats är grundat på ingående överväganden rörande bolagets nuvarande situation och framtidsutsikter. Givetvis har därvid sysselsättningsproblemen för de anställda ägnats största uppmärksamhet.

Den nuvarande driften har medfört dryga förluster. Under år 1965 var förlusten efter normala avskrivningar nära nog lika stor som bolagets hela fakturerade försäljning. Ytterligare stora förluster har uppkommit under år 1966. Detta har lett till att bolagets aktiekapital gått förlorat, vilket enligt 142 § lagen om aktiebolag utgör likvidationsanledning.

För att om möjligt vända utvecklingen har man under de två år som gått sedan Töreforsbolagets situation senast behandlades i riksdagen från statens och bolagets sida gjort stora ansträngningar för att finna en godtagbar tillverkning för bolaget. Förutom förslaget att bredda den befintliga mineralullsfabrikationen har man provat åtskilliga andra idéer och förslag. Inget av dessa har emellertid gett sådana förhoppningar om en tillfredsställande ekonomisk utveckling, som måste kunna knytas till ett projekt som skall bereda en varaktig sysselsättning åt bolagets anställda.

Försök har också gjorts för att få andra industrier förlagda till orten. Dessa försök har pågått även efter det att det hotande likvidationsläget klarlagts och har fortgått in i det sista.

Jämsides härmed har man sedan likvidationshotet konstaterades övervägt om finansiella stödåtgärder borde vidtas för att hindra likvidation. Utan förhoppningar om en snar förbättring av bolagets situation bör dock åtgärder av detta slag inte företas. Några sådana förhoppningar finns som nämnts inte. Snarare är utsikterna för bolaget sämre nu än för två år sedan då vissa oprövade lösningar ännu syntes möjliga.

Ett centralt led i bedömningarna har varit hänsynen till de problem som uppkommer för de anställda och deras familjer om verksamheten avvecklas. Det har därvid ingående övervägts huruvida driften av sysselsättnings-skäl borde fortsättas, trots att något hopp om nämnvärd förbättring av bolagets resultat inte finns. Förlusterna måste emellertid anses vara mycket höga i förhållande till sysselsättningseffekten. Sålunda uppgick förlusten enligt senaste helårsbokslutet till omkring 20 000 kr. per anställd. Härtill kommer att statens intensiva arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiska insatser nu synes ha börjat medföra en viss lättnad i sysselsättningsläget i Kalixregionen. Utvecklingen de senaste åren belyses av de sifferuppgifter jag lämnat i det föregående. Av dessa framgår att antalet arbetslösa, efter att fortgående ha ökat under åren 1963—65, minskat under år 1966 trots den allmänna konjunkturavmattning som präglat arbetsmarknadssituationen i riket i övrigt.

Det kan nämnas, att 12 arbetsställen tillkommit eller utvidgats i Kalixregionen sedan år 1963. De beräknas fullt utbyggda kunna ge arbete åt ca 400 personer. Den samtidiga minskningen av arbetstillfällen genom rationaliseringar o. d. inom andra företag uppgår till ca 200. Möjligheterna att underlätta en omställning för de anställda vid Töreforsbolaget till annan verksamhet ter sig således något gynnsammare i dag än för två år sedan.

Det bör framhållas att arbetsmarknadsmyndighetens undersökningar av

möjligheterna att bereda de anställda vid Töreforsbolaget fortsatt arbete vid en avveckling av verksamheten redan nu lett till det resultatet, att de anställda kan övergångsvis i länsarbetsnämndens regi beredas annat arbete i orten eller möjlighet till omskolning.

Utan att undanskymma de sysselsättningsmässiga effekterna av en avveckling av Töreforsbolagets verksamhet finner jag det med hänsyn till vad jag i det föregående anfört om bolagets ekonomiska situation inte försvarligt att dess verksamhet fortsätts. Det nu inledda likvidationsförfarandet bör alltså fortgå och verksamheten avvecklas.

Givetvis bör vid avvecklingen — inom ramen för aktiebolagslagens likvidationsregler — största möjliga hänsyn tas till de anställda. Möjligheterna att tillgodose andra berörda intressenter måste också beaktas. Samtidigt bör självfallet avvecklingen genomföras på sådant sätt att bolagets förluster begränsas.

De kostnader som är förenade med den förestående avvecklingen kan ännu inte med säkerhet beräknas. Redan nu kan emellertid förutses att de lånemedel, som enligt riksdagens bestämmande år 1965 skulle användas till investeringar i produktionsapparaten, åtminstone delvis kommer att behövas i anspråk för att täcka avvecklingskostnaderna. Jag föreslår att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att medge en sådan användning av lånemedlen. Det kan även visa sig motiverat att staten i samband med avvecklingen i viss utsträckning efterger sina fordringar på bolaget. Jag föreslår därför att Kungl. Maj:t utverkar bemyndigande av riksdagen att efterge lån, som bolaget erhållit av staten. Sammanlagt uppgår dessa, i den mån de inte tidigare eftergivits, till 5,5 milj. kr. Lånen är förut avskrivna i statens räkenskaper. Någon medelsanvisning fordras sålunda inte i detta sammanhang.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsak enligt de riktlinjer som jag förordat i det föregående, medge ändrad användning av statens lån till Törefors aktiebolag och att efterge fordran som tillkommer staten på grund av sådant lån.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Törefors AB

Balansräkning den 5/11 1966

Tillgångar

Anläggningstillgångar

Industribyggnader och bostäder	860 132: 06	
Maskiner och inventarier	1 527 615: 21	2 387 747: 27

Omsättningstillgångar

Varulager

Råmaterial och förrådsmaterial	210 761: 30	
Färdiga produkter	128 700: —	
	<u>339 461: 30</u>	

Lagerreserv

—
339 461: 30

Fordringar

Töre kommun	94 000: —	
Svenska Skifferolje AB ..	2 720 569: 11	
Övriga	28 221: 02	2 842 790: 13

Bank och kassa	9 850: 74	3 192 102: 17
	Kronor	5 579 849: 44

Skulder

Eget kapital

Aktiekapital	800 000: —	
Avgår:		
Balanserad förlust	243 034: 13	
Förlust 1/1—5/11 1966	<u>713 214: 41</u>	<u>956 248: 54</u> ./. 156 248: 54

Långfristiga skulder

Lån av staten		5 500 000: —
---------------------	--	--------------

Kortfristiga skulder

Leverantörer	96 155: 91	
Arbetslöner	30 808: 60	
Personalens källskatt	46 382: —	
Semesterlöner	46 885: 92	
Diverse interimsskulder	15 865: 55	236 097: 98
	Kronor	5 579 849: 44

Borgens- och övriga ansvarsförbindelser

Villkorlig återbetalningsskyldighet för år 1964 och 1966
mottagna bidrag för utvecklingsverksamhet 1 225 682: 50

Ställda panter: Inga

Taxerings- och brandförsäkringsvärden

Taxeringsvärden:

Mark	80 000:—
Byggnader	707 100:—
Maskiner	511 400:—
	<hr/>
Kronor	1 298 500:—

Brandförsäkringsvärden:

Byggnader	2 351 200:—
Maskiner och inventarier	2 383 000:—
	<hr/>
Kronor	4 734 200:—

Vinst- och förlusträkning för tiden 1/1—5/11 1966

Intäkter

Försäljning	1 120 833: 93
Lagerminskning/ 17 408:—
	<hr/>
	1 103 425: 93
Hyror	13 392: 98
Räntor (januari månad)	23 968: 31
» (februari—oktober månader)	176 000:—
Bidrag från Norrlandsfonden	107 440: 75
Övriga intäkter	15 625: 47
	<hr/>
Summa kronor	1 439 853: 44

Kostnader

Tillverkningskostnad för	
Plast	176 846: 50
Mineralull	342 043: 50
Bjälklagsisolering	2 122:—
Isoleringsplattor	231 676: 35
Ventilisolation	150 837: 71
Takelement	17 834: 57
Försäljnings- och utlastningskostnader samt frakter	215 127: 87
Allmänna omkostnader, fabriksomkostnader m. m.	331 018: 68
Kostnader för ång- och elcentral, bostäder etc.	228 939: 65
Tjänste- och förmanslöner, ATP- och SPP-avgifter	169 465: 02
Skatter	4 156:—
Centraladministration — 10 månader	42 000:—

Utrangering — sågverk och lastkaj	40 000:—
Avskrivning — 10 månader	
industribyggnader och bostäder	24 000:—
maskiner och inventarier	177 000:—
	<hr/>
	2 153 067: 85
Avgår: Underskott 1/1—5/11 1966	713 214: 41
	<hr/>
Summa kronor	1 439 853: 44